

בראשית ג

מלאכתו אשר ברא גוי', וואס איז גע-
ווען נאָכן חטא' עץ הדעת'.

דאָס איז אַבער ניט קיין תירוץ
(מספיק), ווייל דער פסוק זאָגט דאָך
„אשר ברא אלקים לעשות" — אַז דער
צורך „לעשות" — צריך תיקון' איז (ניט
אַ תוצאה פון דעם שפּעטערדיקן חטא,
וואָס האָט גורם געווען אַ קלקול אין
וועלט, נאָר) מצד דער בריאה עצמה —
דער „ברא" איז געווען אין אַן אופן וואָס
„צריך תיקון'.

ב. וייל איינער פון די ביאורים אין
דעם:

דער ענין פון „ברא אלקים לעשות"
— אַז „הכל צריך תיקון" — איז נתחדש
געוואָרן ביים השביעי, אַבער ניט מצד
דעם קלקול פון חטא עץ הדעת (מעשה
בני אדם, וועלכע איז געווען היפך
ד„ברא אלקים לעשות"), נאָר מצד דעם
טאָג פון יום השבת.

ד.ה. איז דער „זעלבער" וועלט וואָס
(און ווי) „ברא אלקים" — איז דאָ אַ
חילוק במצבה ווי זי איז בששת ימי
בראשית און ווי זי איז ביים השביעי:
לויט דער מעלה ומצב פון ששת ימי

א. עס שטייט אין מדרש': „כל מה
שנברא בששת ימי בראשית צריכין
עשיי' — „הדא' הוא דכתיב' אשר
ברא אלקים לעשות, אשר ברא ועשה אין
כתיב כאן אלא לעשות לומר שהכל
צריך תיקון'.

דאָרף מען פאַרשטיין: ווי שטימט דער
מדרש מיט'ן מאמר חז"ל' „עולם על
מליאתו נברא", אַז „נבראו הדברים
(שבעולם) על מליאתו" — ניט קיין
חסרים וואָס „צריכין עשיי, תיקון'?

לכאורה וואָלט מען געקענט ענט-
פערן ע"פ דברי המדרש' אַז „אע"פ
שנבראו הדברים על מליאתו כיון שחטא
אדה"ר נתקלקלו" — און דער פסוק
„אשר ברא אלקים לעשות" שטייט דאָך
ביי יום השביעי (כ"י בו שבת מכל

- (1) ביר פירא, ו.
- (2) ל' (פי' המזחם) לרש"י לביר שם (וראה ביר
הנצות תיאודור-אלבי בחילופי נוסחאות שם).
- (3) פרשתנו ב, ג.
- (4) ביר פירא, ז. וראה שם פירא, ו. פי"ג, ג
(וביפ"ת שם).
- (5) ביר פירא שם.

- (6) ברש"י לביר פירא שם „הרי לך כל מעשה
בראשית שחביבין לפניו דכתיב וירא אלקים את כל
אשר עשה והנה טוב מאד אעפ"י צריך תיקון' —
אבל דורש ביאור נוסף: (א) לא ביאר מדוע איז
סתירה לטוב מאד' (ב) ועיקר: „טוב מאד" אפ"ל
ע"י ומצד המעלה שישנה בעבודת האדם (ראה
לקריש חט"ז ס"ע 94 ואילך ובהנמנן בהערה 14 שם),
משא"כ בנוגע למחול' על מליאתו נברא'.
- (7) כידוע שע"י חטא עה"ר נעשה ירידה בכל
העולמות.

- (8) שהי' ביים הששי בשעה עשירית (סנהדרין
לח, ריש ע"ב. ובכ"מ).
- (9) ואף שבמדרש (פירא שם) הובא זה לענין
מפני מה לא נתנה (המילה) לאדם הראשון' (היינו
שמתחילת בריאתו הי' „צריך תיקון" — מילה) — יש
לומר, שהחפצא דערלה כדבר מאוס (שצריך
להסיר) נתחדשה ע"י הירידה דחטא עה"ר, ולהעיר
שאדה"ר נולד מהול (אדר"כ פ"ב, ה. ובכ"מ), וכמיש
ביפ"ת לביר שם דלא האמין (הפילוסופוס)
במדרשות שאמרו בכ"מ שאדה"ר נולד מהול'.

בשעת ער ווערט דערהויבן צו א הע-
כערע מדריגה — איז דארט ניכר אפילו
א איידעלערער פגם און דערפאר דארף
מען האבן א תשובה אין א העכערן
אופן.¹³

[כידוע די דוגמא בזה פון א פלעק
אויף א בגד — אז בעת א פלעק געפינט
זיך אויף א פשוט'ן בגד איז מען אויף
אים נישט משים לב, אבער ווען דער זעל-
בער פלעק איז דא אויף א זיידענעם בגד
איז ער מקלקל דעם בגד].¹⁴

איז דאס לכאורה נישט קיין דוגמא
והסברה צו נדו"ד, וואו די בריאה איז
מלכתחילה באשאפן געווארן פון דעם
אויבערשטן, איז אן אופן פון טוב מאד¹⁵
און „על מליאתו“ — אן א פגם וחסרון,
כנ"ל.

— איז דאס אבער נישט אזוי: אויך
בענין התשובה איז דא דער סדר העבו-
דה פון „כל ימיו בתשובה“¹⁶, וואס דער
צורך התשובה „כל ימיו“ איז נישט נאָר
דערפאר וואס דער פגם פון דער
פריערדיקער מעשה עבירה איז נאָר נישט
אינגאנצן אפגעווישט געווארן (און לגבי
דער היינטיקער העכערער מדריגה איז
נאָר פאַרבלויבן א פגם פון דער עבירה)
— ח"ו צו חושד זיין יעדן אידן אז ער
האט נאָר נישט געטאן קיין תשובה שלימה
און ס'איז נאָר פאַראן א פגם פון א
חטא¹⁷ — נאָר אפילו אויב „עשה תשובה

המעשה איז דער עולם „על מליאתו“,
ס'איז א שלימות'דיקע וועלט: בשעת עס
קומט דער יום השביעי, איז דער מצב
(עילוי) פון יום השבת גיט אן אפשריות
צו נתעלה ווערן און שטיין אין א הע-
כערע מדריגה, דעמאלט איז דער (זעל-
בער) עולם (וואס „ברא אלקים“) — א
חסר (בערך האפשריות פון יום השבי-
עי) און „צריך תיקון“.

ע"ד ווי דער אלטער רבי איז מבאר
אין תניא¹⁸ — אז „עיקר התשובה“ בלב
והלכיש בו בחי' ומדריגות רבות, און
דעריבער אע"פ אז „כבר עשה תשובה
נכונה“, איז בשעת מען ווערט נתעלה
אין א העכערער מדריגה, פאָדערט זיך
א העכערער אופן אין תשובה.

[עד"ז איז מען מבאר¹² פארוואס מען
זאגט ברכת סלח לנו „בתפלת שמונה
עשרה“ . . ולא קודם התפלה — ווייל
נאָך דעם ווי מען הויבט זיך אויף צו א
העכערער מדריגה (דורך ק"ש ותפלה)
דערהערט מען אז מען דארף תשובה
טאן (אויף א העכערן אופן)].

ג. און עס היות אז מ'קען לכאורה
מחלק זיין, ואין הראי' דומה לנידון —
אין דעם ענין התשובה איז דער פירוש,
אז כאטש מען האט שוין געטאן א
„תשובה נכונה“ (לפי מצב האדם בהווה)
— איז אבער דער פגם (פון דער
עבירה) נאָך נישט אפגעווישט געווארן
אינגאנצן: ס'איז נאָר וואס לגבי זיין מצב
בהווה זעט זיך נישט אן דער פגם, אבער

(13) ראה לקרי' בלק עג, ד. וראה בארוכה
לקרי' חיד' ע' 1197 ואילך.

(14) ע"ד ח"ח (דוקא) שנמצא רבב על בגדו כר'
(שבת קיד, א).

(15) פרשתנו א, לא.

(16) שבת קנב, א.

(17) והרי כשעושה תשובה שלימה, איז מזכירין
לו דבר וחצי דבר כר' ועוד זאת שנעשה „מרוצה
וחביב לפני ית' כקודם החטא“ (אגה"ת פ"ב). ואף
ש„וחטאתי נגדי תמיד“ (בתניא שם). וראה לקריש

(10) פכ"ט (לו, ב).

(11) ענין דתשוב אל האלקים אשר נתנה —
(לקרי' ר"פ האזינו) — וכשבת נתנה באופן „אחר“
(כיון דאז שבת וינפש).

(12) ראה תירא וארא נה, ד. מג"א צה, סע"ג.
בהוספות תשא קיא, סע"ג ואילך. וראה לקמן בפנים
סע"ף ד.

און וויבאלד אז דער קיום התורה והמצות פון א אידן איז א „פעולה נמשכת“ — כלשון התניא²² אז דער „יחוד“ וואס ווערט אויפגעטאן דורך תורה ומצות איז א „יחוד . . נצח לעולם ועד“ — דעריבער, בשעת דער איד ווערט נתעלה אין א העכערער מדריגה, „נעמט ער מיט“ די תורה ומצות וואס ער האט מקיים געווען בעבר: און כדי צו מעלה זיין די פריער-דיקע תורה ומצות שלו (וואס לגבי זיין איצטיקן מצב פעלט אין זייער שלימות) פאדערט זיך דער ענין התשובה²³.

[און דאס איז אויך איינע פון די הסברות²⁴ אין אמירת סלח לנו בתפלת שמו"ע — וואס איז נתתקן געווארן אפילו פאר צדיקים וועלכע האבן ניט קיין חטאים, און פאר בעלי תשובה וועלכע האבן שוין תשובה געטאן בש-לימות:

(22) פכ"ה (לב, א).

(23) וזהו דלא כמשנית בלקו"ש ח"ד שם (וראה הערה 33 שם) שאם עשה דבר שלפי מצבו אז אינו חטא, הנה גם כשמתעלה לדרגא עליונה יותר (ששם נחשב מעשה זו לחטא) לא שייך ע"ז ענין התשובה, ע"ש (וראה לקו"ש ח"ה ע' 397 (ח"ב ע' 167) שענין התשובה שייך רק אם עכ"פ הי' „ניט קיין גלאטע זאך“ — משא"כ לפי המבואר בפנים, דגם כאשר בשעת מעשה הי' בתכלית השלימות יתכן (צל) ענין התשובה כשמתעלה אח"כ.

— דוגמא בנגלה ובהלכה לשני האופנים: עני והעשיר — בנוגע לקרוב עולה ויורד שלו (רמב"ם (הל' שגגות פ"ה ה"ה) ה"ל מחוסרי כפרה פ"ה ה"ט: דאשמו כמצבו בעת הקרבתו, דשאר קרבנותיו — אינו משתנה מכפי שנקבע בעת הקרבת האשם. — מהשעורים דשבוץ זה (בראשית תשמ"ו)).

(24) ראה המשך תעריב ח"ג ע' אישגיד (וע"ש שזהו הטעם דמשיח דוקא אתא לאתבא צדיקא בתיבתא). וראה ת"א בהוספות שבהערה 12. מאמרי אדה"ז — פרשיות ח"ב ע' תתקח. סה"מ תרנ"ט ע' סד. ועוד.

נכונה" ושלמה באופן אז דער פגם איז אינגאנצן אפגעווישט געווארן, איז נאך אלץ שייך און ס'דארף זיין דער ענין התשובה²⁵.

[וכידוע²⁶ אז אויך ביי צדיקים איז דא דער ענין התשובה, און איינער פון די אויפטאונגען פון משיח'ן איז, וואס „אתא לאתבא צדיקא בתיבתא“²⁷].

ד. די הסברה אין דעם: בשעת מען ווערט נתעלה אין א העכערער מדריגה פאדערט זיך א העכערער אופן העבודה, ווייל לגבי זיין העכערער מדריגה איז זיין פריערדיקע עבודה ה' ניט בשלימות (כאטש די עבודה איז געווען בשלימות לגבי די פריערדיקע מדריגה).

א דוגמא פשוטה אויף דעם — פון מצות צדקה: דער חיוב פון צדקה איז לפי ערך די נכסים וואס דער מענטש פארמאגט, איז מובן, אז בשעת זיין רכוש ווערט גרעסער קען ער זיך ניט באנו-גענען מיט דעם סכום וואס ער האט פריער געגעבן אויף צדקה (כאטש אז דעמאלט, במצבו ההוא, האט ער דער-מיט מקיים געווען מצות הצדקה בשלימותה), נאר ער דארף געבן צדקה לפי מצבו עתה²⁸ —

שבהערה 13) — עכ"ל שיש תשובה המבטלת לגמרי פגם העבירה (בכל הדרגות), וכדמוכח מהמבואר במקומות שבהערה הבאה בענין „כל ימיו בתשובה“ שהכוונה לתשו"ע כ"ר. וראה לקמן הערה 23. ואכ"מ.

(18) ראה אגה"ת ספ"א (ק, סע"ב): כל ימיו בתשובה ע"ל אה כ"ר. לקו"ת בלק עד, א. ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(19) ראה לקו"ת ש"ש סו, ג. בהנסמן בהערה הבאה. ובכ"מ.

(20) ראה זח"ג (רע"מ) קנ"ג, ב. לקו"ת האזינו עה, סע"ב שמע"צ צ"ב, ב. שה"ש מה, א, ג. סע"ב. ועוד.

(21) ראה כתובות סו, סע"ב ואילך.

ה. דער ענין הנ"ל איז אויך א תוס' ביאור אין דעם הכרח פון לימוד החסי-
דות בימינו אלה:

ס'איז ידוע די שאלה: וויבאלד אז אין די פריערדיקע דורות האט מען גע-
קענט זיין א שומר תורה ומצות און אז עובד ה' בשלימות — בלי לימוד פני-
מיות התורה (והפצתה), וואס איז דער הכרח אז בדורותינו אנו מוז זיין דער לימוד פון תורת החסידות און די הנהגה בדרכי החסידות (ובפרט — הפצתם)?

און ס'איז שוין אויך ידוע²⁷ דער ענט-
פער אויף דעם, אז היות דער חושך הגלות ווערט גרעסער, דארף מען האבן א העכערן אור אויף צו קענען דורכ-
ברעכן אויך דעם חושך, און דערפאר האט מען מגלה געווען נשמתא (סתים) דאורייתא וואס זי איז מעורר און מגלה די טיפערע, באהאלטענע כחות פון דער נשמה («סתים דנשמתא»).

קענען אבער זיין אזוינע וועלכע טענה'ן, אז זיי קענען אויסקומען אז דעם אור פון פנימיות התורה; זיי זיינען אריינגעטאן אין לימוד התורה, אפגע-
זונדערט פון דעם חושך הגלות, ובמילא — מעשה אבותיהם בידיהם, און עס זיינען פאר זיי גענוג די ענינים פון נגלה דתורה צו זיין א שומר תומצ' ווי זייערע זיידעס כו'.

אויף דעם איז די הוראה, אז אפילו

די בקשה סלח לנו איז ניט (נאר) אויף באגאנגענע עבירות, נאר אויך אויף דער עבודת ה' פון פריער, וואס בשעה זו איז זי דורשת תיקון. ווארום בתפלת שמו"ע, ווען מ'איז „עומד לפני המלך“²⁸ — וואס דאס מיינט א מצב פון תכלית הביטול, ביז אז אפילו די תנועה פון „מחוו לי במחוג (אויב ס'איז) קמי מלכא“²⁶ הייסט א מרידה במלכות — דערהערט מען ווי די עבודת ה' שלפנ"ז איז ניט אלעס, חסר (אין עבודה).

— ווען מ'איז ניט אין א מצב פון „עומד לפני המלך“, נאר במדינתו (בשליחותו) איז די עבודה אן עבודה תמה מיט דער גאנצער שלימות, ואדר-
בה — דעמאלט איז דער רצון המלך עצמו אז מ'זאל ניט שטיין בביטול גמור, כדי מ'זאל זיין מסוגל צו טאן און אויס-
פירן פקודת המלך בנוגע למדינתו;

שטייענדיק אבער לפני המלך פילט מען ווי איז דער עבודה שלפנ"ז האט געפעלט דער ביטול מוחלט צום מלך, און אויף דעם חסרון וואס איז „נתחדש“ געווארן בעת מ'איז עומד לפני המלך זאגט מען „סלח לנו“.

ועד"ז בעניננו: בששת ימי בראשית איז דער עולם בתכלית השלימות («על מליאתו») לפי דעם מצב פון „ימי המעשה“;

בשעת אבער ס'איז געקומען דער יום השביעי און אין וועלט איז נמשך גע-
ווארן א העכערע קדושה — דעמאלט איז דער עולם, ווי „ברא אלקים“ (אלס שלם אין די ששת ימי המעשה), אין א מצב (פון „חסר“) וואס „צריך תיקון“.

(27) ראה קונטרס עה"ת פי"ג. מ"כ כ"ק אדניע (נדפס בהוספות לקונטרס הנ"ל ע' 82 ואילך. אגרות קודש שלו ח"ב ע' תשיג ואילך. ועוד). ולהעיר ג"כ ממשל אדה"ו («התמים» ח"ב ע' מט [עב, א]) מבין מלך שנחלה בו; כן להעיר מהידוע שהבעש"ט עורר את ישראל מהתעלפותם בו (ראה סה"מ תרס"ג-ד קה"ת, תשמ"ה) הוספה א' (ע' רנא ואילך).

(25) שרע אדה"ו אריח סק"ד ס"ב (וראה ברכות לג, רע"א). וראה שבת י' א, טושרע ודאדה"ו אריח ס"ס צה: כעבדא קמי מרי.

(26) תגינה ה, ב.

ס'איז געגעבן געווארן דער כח צו דינען דעם אויבערשטן מיט סתים דנשמא — איז דער פריערדיקער אופן העבודה (פון לפני גילוי החסידות) בבחינת „חסר“ (לגבי דער שלימות וואס מען קען איצט דערגרייכן).

און דערפאר איז א הכרח גמור³⁰ צו מפיץ זיין מעיינות פון תורת החסידות בכל מקום ומקום, ביז אז זיי זאלן דער-גרייכן יעדן אידן,

וואס דאס איז די הכנה קרובה צום קיום היעוד „כי מלאה³¹ הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“.

(משיחת ש"פ תולדות תשד"מ)

(30) ודוגמתו ממש בנגלה דתורה — האומר דמעשה אבות אבותיו בידו וילמוד משנה וגמרא לבד וכו'.

(31) ישע' יא, ט. רמב"ם בסיום וחותם (הל' מלכים ו) ספרו.

לפי דעתו²⁸ אז ס'איז ביכלתו צו דער-גרייכן זיין זיידענ'ס שלימות אין עבודת ה' (אז דעם אור פון פנימיות התורה) — איז דאס אבער פאר אים (בדור זה) ניט קיין עבודה שלימה²⁹.

ווייל בדורות ההם, איידער ס'איז נת-גלה געווארן פנימיות התורה, איז דאס טאקע געווען אז עבודה תמה און אז עבודה בשלימותה — אבער איצט, לאחר ווי ס'איז שוין נתגלה געווארן אין וועלט דער אור פון פנימיות התורה און

(28) אבל — אינו. וכמבואר במכתב שבהערה הקודמת שבזמן הגלות גם „אור התורה הוא בהעלם יותר . . . והתגלות אהר בזמה"ג הוא ע"י פנימי" התורה . . . בדורות האחרונים בנשמות נמוכות ונתפסים בגשם . . . מוכרחים לפנימיות התורה כו'“. ע"ש באורך.

(29) וזהו נוסף על העיקר, שלאחרי שנתגלה חלק זה בתורה, הרי מחוייב כאורא ללמוד חלק זה (כמו שאר חלקי התורה), וכפסק אדה"ז בהל' ת"ת פ"א סו"ס ד. שכל נפש צריכה לתיקונה לעסוק בפרד"ס כו' הן בפשטי ההלכות הן ברמזים ודרשות וסודות" (ע"ש עד היכן הדברים מגיעים).

נח

מען דארף אבער האבן א ביאור: דער אנזאג פון תורה, "והי' דן את כל האדם לכף זכות" איז, כמובן בפשטות, א כלל פאר יעדן אידן, אפילו פאר איינעם וואס "מדתו מדת הגבורה" — איז ווי קומט עס וואס ר' יצחק האט מהפך געווען בחובתו של נח, און האט אים ניט דן געווען לכף זכות (כציווי המשנה)?

ב. בדוגמא צו די צוויי דיעות הנ"ל פון ר' יהודה ור' יצחק — געפינט מען אויך א פלוגתא אויפן פסוק בתחלת פרשתנו, "נח איש צדיק ג' בדורותיו: ישי" מרבנותיו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו ה' בדור צדיקים ה' צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו ה' צדיק ואלו ה' בדורו של אברהם לא ה' נחשב לכולם".

וואס אויך אין דעם איז ניט מובן (ע"ד די שאלה הנ"ל): וויבאלד מ'האט א ברירה — מ'קען דרש'נען לשבח און מ'קען דרש'נען לגנאי — פארוואס זאל מען זאגן אז כוונת התורה איז צו ארויס-ברענגען גנותו של נח?

נאכמער: ס'איז א כלליי אז אפילו „בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב" —

א. עס איז ידוע וואס חז"ל זאגן בנוגע צו נח, אז ער האט ניט מתפלל געווען על אנשי דורו, „לא בעי רחמין על עלמא": ניט ווי משה רבינו וואס האט מתפלל געווען אויף די עושי העגל.

געפינט מען אין דעם א פלוגתא צווישן ר' יהודה און ר' יצחק: ר' יהודה זאגט אז דאס וואס נח האט ניט מתפלל געווען אזוי ווי משה איז (ניט געווען אז ענין של חסרון, נאר) ווייל „משה לא תלה מלה בזכותי" נאר בזכות אבות, בעת אז נח האט, כמובן, ניט געקענט תולה זיין תפלתו בזכות אבות. משא"כ ר' יצחק האלט, אז טראץ דעם האט נח געדארפט מתפלל זיין און מעורר רחמים זיין אויף זיי.

איז דער טאטע מבאר דעם טעם, וואס „ר' יהודה מהפך בזכות דנח ור' יצחק בהיפך שמהפך בחובתו", אז דאס איז דערפאר וואס „כל א' מהם מדבר כפי בחינתו ומדריגתו": ר' יהודה איז בחי' חסד, און דערפאר איז ער „מהפך בזכותו כפי מדתו מדת החסד", און ר' יצחק „הוא בחי' גבורה... לכן... מהפך בחובתו כפי מדתו מדת הגבורה".

(1) זהר פרשתנו סו, ב ואילך. שם בהשטות רנד, ב. וראה ג"כ זהר וירא קו, א. זח"ג יד, ב ואילך. וראה לקמן הערה 21.

(2) זהר פרשתנו סח, א.

(3) להעיר שכן משמע גם דעת פרש"י (בראשית ה, כח: שם כט) — נתבאר בארוכה בהתעודות (א) דש"פ בראשית תשד"מ.

(4) וראה ג"כ המשך הענין שם, דר' יצחק אומר דהר"ל להקריב קרבן, מן קדמת דנא דלמא כו' אמר ר' יהודה מה הוה ל' למעבד כו'.

(5) לקוטי לוי"צ זהר שם (ע' ל).

(6) אבות פ"א מ"ו.

(7) כהובא בלקוטי לוי"צ שם.

(8) סנהדרין קח, א. ב"ר פ"ל, ט. תנחומא פרשתנו

ה (תנחומא באבער ו). זהר פרשתנו (תוספתא) ס, א.

(וראה שם סו, סע"א ואילך. לקמן הערה 21). רש"י

ריש פרשתנו.

(9) ו, ט.

(10) לשון רש"י עה"פ. וראה לקוטי ח"כ ע' 13

ובהערות שם.

(11) ב"ב כג, א (ומסיים: בגנות צדיקים דבר

הכתוב (בתמ"י)).